

**T.C. MİLLÎ EĞİTİM
BAKANLIĞI**

Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 10

**YAZILIYA HAZIRLANIYORUM
2.DÖNEM 2.YAZILI**

OGM
MATERYAL

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun sözcük ve kavramlarla tamamlayınız.

Aruzun sadece “fâ’ilâtün/fâ’ilâtün/fâ’ilün” kalıbıyla yazılan ve ----- şeklinde kafiyeleşen -----, divan edebiyatında ----- dördlükten oluşan nazım biçimidir.

Kasideler işledikleri konuya göre çeşitli isimlerle de anılmaktadır. Bu türler arasında Allah’ın birliğini anlatanlara -----, Allah’a yalvarıp yakarmayı konu edinenlere -----, Peygamber Efendimiz’in övgüsünün yer aldığı kaside türüne -----, bir kimsenin aksayan yönlerini yermek amacıyla yazılanlara -----, bir kişinin övüldüğü kaside türüne ----- ve şairin kendini övdüğü kasidelere de ----- adı verilir.

Dize sayısı dörtten fazla olan mâniler, yedekli mâni ya da ----- mâni adlarını alır.

Tasavvuf şiirinde bir düşünce veya duyguyu iğneleyici ve alaycı bir dille söz eder gibi yazılanlar ----- olarak adlandırılmaktadır.

Geçiş Dönemi (XI-XII. yüzyıl) eserleri; Yusuf Has Hâcîp’in -----, -----’un *Divânı Lügati’t-Türk*, -----’nin *Atabetü’l-Hakayık*, -----’nin *Divân-ı Hikmet* adlı eserleridir.

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun sözcük ve kavramlarla tamamlayınız.

İslamiyet'in kabulünden önceki Türk destanları arasında Altay-Yakut Dönemi'nde *Yaradılış Destanı*, ----- Dönemi'nde *Alp Er Tunga Destanı* ve -----, Hun Dönemi'nde *Oğuz Kağan Destanı* ve -----, Göktürk Dönemi'nde ----- ve *Ergenekon Destanı*, ----- Dönemi'nde ise *Türeyiş Destanı* ve ----- yer alır.

----- Dönemi romanında görülen, anlatıcının araya girip okurla sohbet etmesi, bilgiler aktarması, gerçeği zorlayan tesadüfler ve kişilerin idealize edilmesi gibi kusurlar; ----- romanında oldukça azalmıştır.

Romantizmin etkisiyle yazılan romanlarda yazar, akıl ve sağduyu yerine ----- ve ----- tercih eder.

Tanzimat I. Dönem sanatçıları, tiyatroyu halkı eğitmekte bir ----- olarak kullanmışlardır. ----- ve ----- gibi sanatçılar, başta ----- olmak üzere ----- edebiyatından çeviri ve ----- yapmışlardır.

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun sözcük ve kavramlarla tamamlayınız.

----- Karagöz ile Hacivat arasındaki karşılıklı konuşmaların yer aldığı bölümdür. ----- ise olayın konu edildiği bölümdür, oyuna burada işlenen konuya göre isim verilir.

Türk edebiyatında anı türünün ilk örneği Babür İmparatoru Babür Şah'ın yazdığı ----- adlı eserdir. Bu türün Batılı anlamda ilk örnekleri ----- Dönemi'nde verilmiştir. Halit Ziya Uşaklıgil'in ----- adlı eseri Batılı anlamda anı türünün ilk örnekleri arasındadır.

5N1K kuralı; “Ne, -----, Ne zaman, Neden (Niçin), -----” sorularından oluşur.

Türk edebiyatında ilk seyahatname, -----'in seyahatlerini anlatan *Mir'âtü'l-Memâlik* adlı eseridir. En tanınmış seyahatname örnekleri arasında -----'nin *Seyahatname*'si, Katip Çelebi'nin -----'sı gelir.

XIX. yy.ın sonlarında yayımlanan Ahmet Mithat Efendi'nin ----- ile Direktör Ali Bey'in ----- adlı eseri bu yüzyılın önemli gezi eserlerindendir.

Aşağıdaki metin Karagöz oyununun hangi bölümünden alınmıştır? Açıklayınız.

HACİVAT : Bilmece bilir misin?

KARAGÖZ : Maşallah!

HACİVAT : Demek bilirsin?

KARAGÖZ : Zâhir!

HACİVAT : Yaa!

KARAGÖZ : Elbet. Bilmece demek ben demek, ben demek bilmece demek. Söyle bilmeceni, al cevabını!

HACİVAT : Peki, Karagözüm, bir tane söyleyim.

KARAGÖZ : Söyle bakalım.

HACİVAT : Efendim, “Sokakta aldım bir tane, evde oldu bin tane”. Nedir o, bil.

KARAGÖZ : Onu bilirim yahu!

HACİVAT : Nedir efendim?

KARAGÖZ : Tahtakurusu.

HACİVAT : Hay Allah müstehakkını versin, Karagözüm! Tahtakurusu olur mu?

KARAGÖZ : Sokakta bir tane al da bak, evde on bin tane olur.

HACİVAT : Benim söylediğim bilmece “nar.”

KARAGÖZ : Haaa, nar. (Güler.) he he he!

Verilen açıklamalarla geleneksel Türk tiyatrosu türlerini eşleştiriniz.

1

Sahne, perde, dekor, suflör kullanmadan halkın ortasında oynanan Türk halk tiyatrosu

2

Deve derisinden veya mukavvadan kesilip boyanmış insan biçimlerini beyaz bir perde üzerine arkadan ışık vererek yansıtma yoluyla oynatmaya dayalı bir gösteri oyunu

3

Seyirci önünde gösterilen, genellikle beceriye dayanan, eğlendirici nitelikteki oyun

4

Hareketli yerleri iplikle sanatçının parmaklarına bağlanarak veya eldiven gibi bir kesiti kullanarak bir perdenin üzerinde, bez, karton vb. hafif nesnelerden yapılmış insan ve hayvan figürlerinin oynatıldığı oyun

5

Hayalî adı verilen kişiler tarafından Küşteri Meydanı diye anılan bir perdede oynatılan oyun

6

Taklitler yaparak, hoş hikâyeler anlatarak halkı eğlendiren tek kişilik Türk tiyatrosu

Verilen açıklamalarla kavramları eşleştiriniz.

1

Orta oyununda iş yeri olarak kullanılan dekor

2

Orta oyununda sahne olarak kabul edilen ve etrafı seyircilerle çevrilmiş açık alan

3

Meddahın hikâye anlatırken dinleyicilerden daha yüksekçe bir sekiye koyduğu arkalıksız sandalye

4

Orta oyununda ev olarak kullanılan paravan

5

Karagöz oyununda tef çalan, taklitlerin şarkılarını söyleyen, tasvirleri hayalîye veren yardımcı

6

Şeyh Küşteri Meydanı diye anılan perdede, deriden kesilen ve tasvir olarak adlandırılan bazı şekilleri oynatan kişi

Palanga

Dükkân

Yeni dünya

Hayalî

Yardak

İskemle

**Karagöz ve orta oyununun ortak özelliklerinden biri de bölümleridir.
Aşağıdaki tabloya bu bölümleri yazınız.**

Aşağıda verilen bilgilerden doğru olanların yanına (D), yanlış olanların yanına (Y) yazınız.

- *Gençlik ve Edebiyat Hatıraları, Zoraki Diplomat, Anamın Kitabı* adlı eserler; Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun anı türünde yazılmış eserleridir. ()
- Asparagas, çarpıcı haber; sansasyonel, şişirme anlamına gelmektedir. ()
- Genel ağ haberciliğinde sütun sınırından kaynaklanan yer sorunu ortadan kalkmıştır. ()
- Divan edebiyatında düz yazıya inşâ, düz yazıyı yazana münşî, düz yazıların toplandığı eserlere de münşeât adı verilir. ()
- Tiryaki; malı mülkü olan, zengin, mirasyedi bir tiptir. ()
- Efsane; her türlü üslup kaygısından uzak, hazır kalıplara yer vermeyen, sözlü anlatıdır. ()
- *Dede Korkut Hikâyeleri*, destan kültüründen halk hikâyeciliğine geçişin ilk ürünleridir. ()
- Anı yazarı tanık olduğu olayları, kişileri ve dönemleri üçüncü kişi bakış açısıyla verir. ()
- Gezi yazısı türündeki eserlerde en önemli husus gözlemlerdir. ()

Aşağıdaki metinden hareketle anı türünü hangi türle ilişkilendirebilirsiniz? Nedenleriyle açıklayınız.

Göl Saatleri şairi şimdi hayatta olsaydı bu hatıralarımda kendisini hemen Şahabettin Süleyman'dan sonra anışıma, kim bilir, ne kadar kızardı. Zira bu titiz sanatkârın Çıkmaz Sokak yazarına hiçbir değer vermediğini, hattâ yazılarından tek bir satır bile okumamakla öğündüğünü pek iyi hatırlamaktayım. Zaten, Ahmet Haşım'ın Fecri Âtî arkadaşları arasında kimi beğendiği vardı ki... O, yazdığı şiirler bakımından değilse bile, kafası, yüzü, giyinişi, tavır ve hareketleri bakımından kendisini de beğenmezdi ve bundan dolayıdır ki uzun bir süre bize görünmekten kaçınmış, Fecri Âti'nin semtine dahi uğramak istememiştir. Oysa Hamdullah Suphi olmak üzere Fecri Âti üyelerinin çoğu Galatasaray Sultanisi'nden onun mektep arkadaşları idi. Benim gibi onu şahsen tanımamış olanlar ve tanımak hasretini çekenler, bunlara bizden niçin kaçtığını sorunca kesin bir cevap alamıyorlar ya da ilk toplantımızda, Refik Halit'in bana "O vahşi bir adamdır. İnsan içine karışmaz. Zatēn, onu görmeseniz daha iyi olur." deyişi gibi merakı büsbütün arttıran sözlerle karşılaşıyorlardı.

Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU, *Gençlik ve Edebiyat Hatıraları*

- Biyografi türü ile ilişkilendirebilir.
- Çünkü bu metinde Ahmet Haşım'ın kişiliği, eğitim hayatı, arkadaşları, edebî kimliği ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.
- Anılarda anlatıcı, hayatında yer edinmiş kişilerle ilgili biyografik bilgilere yer verebildiği gibi biyografilerde de anılardan yararlanabilir.

Aşağıda verilen açıklamalarla habercilik terimlerini eşleştiriniz.

1

Yalanlama

2

Haber toplama, yayma ve üyelerine dağıtma işiyle uğraşan kuruluş

3

Gazetelerin birinci sayfasındaki logonun üzerinde kullanılan başlık

4

Gazetelerin ilk sayfasına iri puntolarla konulan başlık

5

Gazete, dergi, kitap vb. yazılı şeylerde sayfanın yukarıdan aşağıya doğru ayrılmış olduğu dar bölümlerden her biri

6

Baskı sayısı

Manşet

Tiraj

Sütun

Ajans

Sürmanşet

Tekzip

Aşağıdaki metinden gezi yazısının özelliklerinden hangilerine ulaşılabilir? Yazınız.

Gerçek bir yaşam ve yaşantıdan kaynaklanan yazınsal türlerden biri de gezi yazılarıdır. Gezi yazıları bir yazarın yurt içinde ve yurt dışında yaptığı gezilerde gördüklerini, ilgi çekici yönlerini özenli bir anlatımla yansıttığı düzyazı biçimidir. Gidilen yerlere ait tabii güzellikler yanında tarih, coğrafya, edebiyat, kültür, sanat, bilim ve teknoloji, gelenek ve görenekler, mimarî, siyaset gibi pek çok alanda tespit ve değerlendirmelerin yapılması gezi türünü edebî bir tür olmakla birlikte aynı zamanda başvurulacak kaynaklar arasına koyar. Bir gezi yazısının okunabilirliği okuyanların gezip görme özlemini karşılamasına, onları eğlendirerek yaşadıkları ortamın tekdüzeliğinden kurtarmasına bağlıdır. Gezi yazarları özellikle gezip gördüklerini ayrıntılarıyla görmesini bilmeli, izlenimlerini gördüklerine katmalı ve bilimsel bir görünüme bürünmeyen bir anlatımla gerçekleri aktarmalıdır.

- Kişisel hayatı konu alan öğretici bir metin olması
- Düzyazı biçiminde olması
- Birçok bilim ve sanat dalına ait tespit ve değerlendirmeler içerdiği için belge niteliği taşıması ve kaynak olarak kullanılabilmesi
- Anlatılanların bilimsel değil yazarının kişisel görüşleri ve izlenimleriyle aktarılması gezi yazısının bu metinden çıkarılabilecek özellikleridir.

Aşağıdaki cümlelerde yazımı yanlış sözcükleri bulup sözcüklerin doğru biçimini yazınız.

- Bu konuda ki işbirliğimizin 8.'inci yıldönümündeyiz.
- Buraya gelirken bat çıktan geçip çevreyolunu takibedin.
- Çok çıt kırıldım olduğu için hemen herşeyden etkileniyor, birden bire ağlıyordu.
- Gazi Mustafa Kemal bulvarındaki huzur evinin açılışına bakan gelecek.

Aşağıdaki cümlelerde yazımı yanlış sözcükleri bulup sözcüklerin doğru biçimini yazınız.

➤ *Ya Devlet Başa Ya Kuzgun Leşe*, Orhan Asena'nın *Taht Ve Baht Dörtlemesi*

(yada *Kanunî Sultan Süleyman Dörtlemesi*) adını verdiği dört oyunun üçüncüsüdür.

➤ Biraz Bürüksel Lahanası ve tatlı olarakta bir kaç dilim tavuk göğsü aldım.

➤ Ömer Seyfettin, Türk'çülük düşüncesiyle Türkçe'nin sadeleşmesinde öncü olmuştur.

➤ Haftasonu büyük bir öz veriyle yaptığım oyuncağı baş ucumdaki rafa kaldırdım.

Aşağıdaki parçada yay ayraçla () gösterilen yerlere uygun noktalama işaretlerini getiriniz.

Bu meşhur İzmit gecesidir () Mustafa Kemal Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti yerine siyasi bir parti kuracaktı () Partinin adı ne olmalıydı () Gazeteciler türlü fikirler ortaya attılar () Hepsinden çıkan netice şu idi ki yeni siyasi parti bir sınıfa dayanmalıydı () Mustafa Kemal () () Partinin adı () Halk () tır () dedi () Bizde ayırmağa kalktığınız bu sınıfları tek bir halk kelimesi içinde toplamak daha doğru değil midir () İnkılâpçı Mustafa Kemal () yeni ve uzun savaşına başlamak üzereydi () Kimimiz sevinmek () kimimiz kaygılanmak ve şüpheyeye düşmekle onun karşısında manevi ayrılığa başlıyorduk ()

Aşağıdaki parçada geçen fiilimsileri bulup fiilimsilerin çeşitlerini yazınız.

Genel ağ haberciliğinde bilginin anında aktarılmasının yanı sıra okurun da içerik ve biçime istediği anda düzeltme ve katkılarıyla müdahale edebilmesi genel ağ haberciliğinin temel avantajı olmuştur. Okur açısından düşünüldüğünde zaman ve mekânın önemini yitirmesi, kişinin uygun olduğu her zaman habere ulaşması önemli bir hizmet olmuştur. Ayrıca okurun istediği yazara e-posta adresinden ulaşıp iletişim kurabilmesi, genel ağda yayımlanan her haberin dünyanın neresinde olursa olsun bir tuşa basarak gönderilebilmesi de hem okur ile haber ya da yorum arasındaki engelleri hem de basılı gazetelerdeki dağıtımın maliyet ve emek boyutunu ortadan kaldırmıştır.

Aşağıdaki metinde yer alan isim ve sıfat tamlamalarını bulunuz.

Evet, İstanbul'un burnunun dibindeki Çatalca'da, bu eski vilâyet merkezlerinde istasyonla şehir arasında adamakıllı bir yol yok. Yağışlı havalarda arabalar ortadan çekiliyor; halk, muhasarada kalıyor. Biz yağmurların ilk başladığı günde bu on dakikalık yolu âdeta maceralarla geçtik. Bir iki kere devrilecek gibi olduk; küçük bir dereye daldık, çıktık. Sonra bir tarladan iki, üç metre yüksekliğindeki caddeye çıkabilmek için -beygirle mania atlama yarışı yapar gibi- dört, yahut beş defa gerileyip ileri saldırdık.

Aşağıdaki cümleleri yapısına, anlamına, yüklemine yerine ve çeşidine göre inceleyiniz.

- Haber metnlerinin yazımında, haberin türüne ve haberi yapacak kitle iletişim aracına göre bazı teknikler kullanılır.
- Piramit tekniğinde habere ilişkin ayrıntılar metnin sonunda verilir.
- Ters piramit tekniğinde ise haberin can alıcı noktaları metnin başında verilir, diğer ayrıntılar önem sırasına göre sıralanır.
- Haber metninin giriş bölümü, haberin ne olduğunu açıklayıcı özellikler taşımalı ve dikkat çekici olmalıdır.

Türk sinemasından bir yıldız daha kaydı. Usta oyuncu Fatma Girik hayatını kaybetti. Türkan Şoray, Hülya Koçyiğit ve Filiz Akın ile “Yeşilçam'ın 4 Yapraklı Yoncası”ndan biri olarak gösterilen, Yeşilçam'ın usta ismi Girik; çoklu organ yetmezliği sonucu tedavi gördüğü hastanede hayatını kaybetti.

Bir haber metninden alınan bu parçada 5N1K kuralından hangisine yer verilmemiştir?

- A) Ne?
- B) Niçin?
- C) Nerede?
- D) Kim?
- E) Ne zaman?

O gün yazıhaneye girdiğimde, odanın ortasındaki bir koltuğa oturmuş, ayaklarını ortadaki yuvarlak masaya uzatmış, bir kitap okuyordu. Sait Faik'i bu, elinde kitapla ilk ve son görüşümdür. Anladığıma göre onu böyle elinde kitapla görmem çok canını sıktı. Merak bu ya, ben de inadına eğilip -elimde olmayarak-kitaba bakmıştım: Dostoyevski'nin *Budala* adlı romanının Fransızcaya çevirisiydi. Canı çok sıkındı Sait Faik'in. Herhalde adımı bile çıkaramamıştı. Kibar kibar ticarethanede oturmasının nedenini kısaca anlattı; ticaretten anlamadığını söyledi. Benden kurtulmak istediğini hemen anladım (hani derler ya, bende jeton düştü.). Hemen kalktım yürüdüm.

Bu parçadan hareketle anı türü ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Birinci kişili anlatım ile oluştuğu
- B) Geriye dönüş tekniğinin kullanıldığı
- C) Anlatımda nesnelliğin ön planda olduğu
- D) İçten bir anlatımın kullanıldığı
- E) Paylaşmak amacıyla yazıldığı

Aşağıda verilen eser-yazar eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) *Frankurt Seyahatnamesi* - Ahmet Haşim
- B) *Göz Ucuyla Avrupa* - Yusuf Ziya Ortaç
- C) *Avrupa Mektupları* - Cenap Şahabettin
- D) *Düşsem Yollara Yollara* - Reşat Nuri Güntekin
- E) *Bizim Akdeniz* - Falih Rıfkı Atay